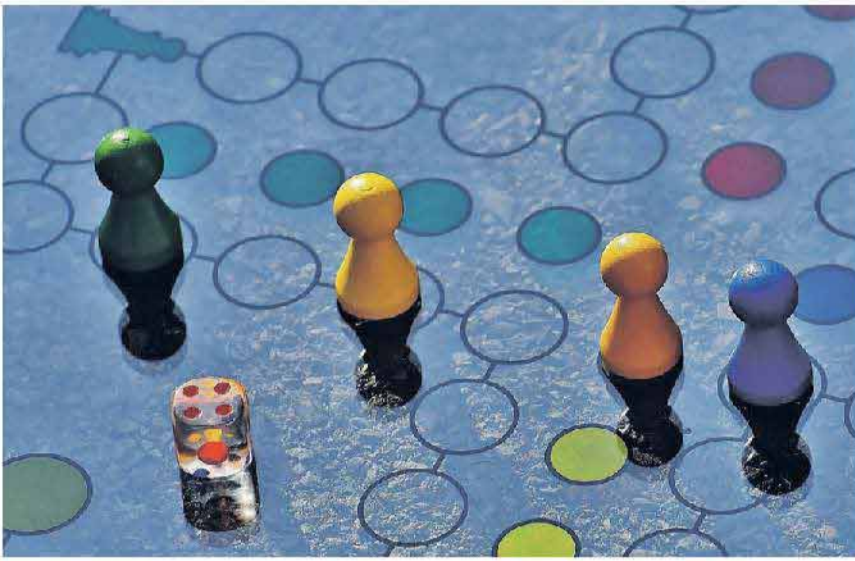

Tischgispila

Balde pin gest khumma i un moi pruadar soin gistant vil zait pitt moiar prozia Aurelia abe ka dar Tetsch. Intáto azze pin gistant pitt irn hánne gilirt vil sachandar: innsmitzn stékhan pinn raisar von heslndar, abeputtln di kamamla un vürm di arbazan, tóatn di bipparn pittar haue odar di mats pinn trappin, helvan ná in patátn ecc.. allz daz sell boda a kordjósatz khinn mak lirnén stianante ná in an baibe vodar Tetsch vor gántze sümmandar. Balz iz gest schaula béttar odar balz iz gest tunkhl un hattma nött gimakk stian auz, di selln tang habar

gispilt pinn kartn odar pinn tischspil (ditzza iz a natügez bort boda auzkhint von inglés "boardgame"). Drinn inaran alta liachta plaba skattl izta gest an altz spil bobar hám girtáft "spil von penkhla" ma soi richtigar nám hettat gimócht soin "Mentsch, dartzürnde nött!". I gloabe ke daz sell spil iz gest daz earst tischspil bode hán ginúttz ma sichar iz nött gistant daz uantzege! In di lestn djar di tischspiln boda khemmen vorkhoaft soin khennit z'soina alle di djar, daz 40% mearar. Vor ditzza di geschéft boda vorkhoavan tischgispila

soin khennit herta mearar un di fiare vo disan hobby ziang zuar alle djar herta mearar laüt. Da gröazarste fiara haltetze in bimmat, láng viar tage, in da taütsch statt vo Essen un khemmenda zuar mearar baz 180.000 laüt. 40.000 soinz di sellnen boda gian a Modena vor da gröazarste fiara von Beleschlánt. Sichar spiln iz schtümma vor alle, vor di khlumman un vor di groazan o. Geat z'sega in Platzbirt... di mánnen spiln, un hám herta gispilt in kartn, in plint daz meararste, un dar bartet seng biavl da haltnda zo vennase z'spila. Ma ombrómm herta mearar laüt zern soine sólde un soi zait zo khoava tischgispila? Vo miar auz daz sell boda mearar stúttz 'z tischgispila hatt zo tíana pinn giléba in ta' vo haüt. Pitt internet saibar gibónt zo macha allz ána ázoschauganz in snabl, bar khoavan sachandar pitt Amazon, bar schraim in laüt bobar nia bartn bokhennen, bar spiln pittar Playstation ána nia z'sega úsarne "tschelln". Vor vil laüt arbatn billtz muanen sitzanzse attavorá inan PC un hám zo tíana pitt laüt boda nött soin sémm in giláichege ámt. Spiln pinn tischgispila, anvétze, iz allz umgikheart! Zo magada spiln móchsto bokhennen laüt, du móchstze irvidarn dahuam odar glanse zo venna, du móchstze áschaug in snabl anándar, du mast lachen odar du mast dartzürnen ma herta pitt se, ána skermi, ána internet... un di laüt in ta' vo haüt hám mengl vo ditzza. Rodolfo

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

ABEGEM IN PRUF VOR IN PEFÈL VODAR ZIMBARZUNG - INNSCHRAIMSE VOR IN PRUF VON DIAR 2019

Ma mage inngem in vorsch zo maga aubaltn in pruf vor in pefèl vodar zimbarzung un vodar zimbarzkultúr. Innzogebe in formulár auzgevüllt izta zait sin di 12.00 von mitta 15 von madjo 2019. Zo bizzasan mearar túlat gian atti saít <http://www.altipianicimbri.tn.it/Servizi-offerti/Sportello-Linguistico-Cimbro-A-tuerle-afit-Zung/Di-kartn-Modulistica>

ACCERTAMENTO DELLA CONOSCENZA DELLA LINGUA CIMBRA - ISCRIZIONE SESSIONE 2019

Sono aperti i termini per la presentazione delle domande per la prova di accertamento della conoscenza della lingua propria e della cultura cimbra. Gli interessati possono presentare apposita richiesta di ammissione entro e non oltre le 12.00 di mercoledì 15 maggio 2019. Maggiori informazioni alla pagina <http://www.altipianicimbri.tn.it/Servizi-offerti/Sportello-Linguistico-Cimbro-A-tuerle-afit-Zung/Di-kartn-Modulistica>

CONCORSO 176 volte Europa

Il "Sentiero Cimbro dell'Immaginario" è arrivato alla semifinale del concorso; se ritenete che meriti di proseguire, esprimete la vostra preferenza votando a questo indirizzo: <https://siamoeuropa.provincia.tn.it/accréditation/form/5859>

Di zungen azpe di laüt

Di zungen boda khemmen geredet in di bèlt, boazparz alle, soin vil un anaglana iz nött geláich dar ándar. Eppaz bichte zo bizza atti zungen iz ke dise sugitarn zo béksla. Ja, 'z izta nött a zung boda, pittar zait, steat herta geláich; di zungen soin a migele azpe di laüt: sa bortn, sa béksln, sa stérm un, a tiabas a bóttá, bokennensase un machan bortn eppaz náugez o. Asó khintz vür pittn zungen pidgin o. Di pidgin soinz zungen boda bortn benn zboa odar meararne zungen khemmen gemischt, un ditzza vallt auz benn laüt vo meararne vólk bokennense un hám mengl zo reda un zo vorstianase. Ditzza mak vürkhemmen benn 'z soinda migratzióngen, kolonialismen odar benn vil laüt vonan platz vorkhoavan odar tausan auz vil sachandar un gepléttra pitt laüt boda ren an ándra zung. Asó, pittar zait, di zboa zungen geredet von zboa vólk khemmen gemischt un vo disan tréff khinta auz a náuga zung, a zung pidgin.

Di pidgin soinz zungen boda nött hám a sbera un malaméntra grammatik un vo dise zungen soindarar ettlane in da gántz bèlt, daz meararste in di altn kolónie. A bichtegez baipil iz dar pidgin english, inglés pidgin, boda khint geredet in vil plézt un iz a gemischa vo inglés un an ándra zung. Dar pidgin english khint geredet vo vil laüt in meararne plézt vo dar Africa Occidentale, azpe in Nigeria, Liberia un Camerun un defátti azma bokhennit zboa nigeriè boda soin ná zo reda, makma hóarn ke in soi geréda nützansa vil bórtar in inglés o. Ándre baipiln von pidgin soin dar chinglish, boda auzkhint von tréff vo inglés un tschinés, un vil zungen boda est khemmen neméar geredet, azpe dar russenorsk, boda iz gest a toal russo un a toal norvegese. Bazta iz bichte, iz ke, azta a zung pidgin, pittar zait, geat vürsmen z'soina geredet un stirbet nött, makz auzvalln ke di laüt bodase hám gelirt, lirnense azpe muatarzung soin khindarn o, un dena, benn a pidgin khint gelirt vo vil laüt azpe earst zung, khinze z'soina a zung creóla.

Di zungen creóle khemmen asó djúste zungen un vil vert di grammatik békst un khint sberar. Bichtegez baipiln vo zungen creóle soinz dar Krio, geredet in di Sierra Leone, un dar Tok Pisin, boda iz offizíal zung in Papa Nuova Guinea. Bazta vürkhint pinn zungen pidgin un creóle machtaz vorstian ke epparéppaz boda magat parírn asó stille un herta geláich azpe a zung, steat nia vest un békst pittar zait. A zung békst azpe 'z békstlnda di laüt bodase ren un, vor ditzza, studjarn a zung, billtz muanen vorstian nött lái soi stórdja ma di stórdja von laüt bodase ren o.

E.v.K.

Rèttet di vlaüglá!

In vorgánnate mánat vo hornung, auz in Bavliara, a komitát vo natürschützar hatt gesámmelt firme vor an referéndum zoa zo rétta di paing un ándre vlaüglá boda soin bichte vor di natü. 'Z soinda gánt zo untarschraiba mearar baz a mildjü laüt, 18 protzént von selln boda hám récht zo votára. Ma boazt ke di paing schenkhanaz nét lai in hone, ma úbarállz, flattante vonaran roas atti ándar, machansa krescharn alla darsórt frutte un gekraüt. Gianante ummar pan úsarn bisan, etzan un beldar sekma herta ploaz vlaüglá un ma khódat nia ke sa soin ná auzzostérba, anvétze iz própio asó. Sidar a par djar, soinda herta mindar paing, ma ándre vlaüglá o, azpi scharáttln, zurle un hóbarspringar. Alle dise vichela soin bichte, umbrómm sa vrézzan ándre vlaüglá boda machan schade, sa haltn sauber 'z bazzar, sa khearn um un mestn di earde bobar kultivárn. Sinamá di vèspn, boda niamat haltet sovl gearn, helvanaz vrézzante au di óala vonan gevörtatn mott boda macht groazan schade atti sürchan ékhar. Zo machaz khurtz: ána vlaüglá berata khummaz lem atti earde. Sidar tausanckhtar djar saibar gebónt z'sega di vlaüglá azpi eppaz letzez boda macht schade. Vor ditzza túabar allz baz bar mang auzzomachase, stróbbante alla darsórt gift atti ékhar, gert un puamen. Disar tozze khint ummargestróbet von hint un von béttaradar un geat zo geriva in di earde, in di flúzz, pèch un sean un sinamá in bazzar bobar trinkhan. No darzár, di ékhar khemmen gemestet kartza vil zoa zo gebinnada mearar; di beldar o khemmen auzgehakht kartza vil un úsarne statt khemmen herta gröazar, stolante platz dar natü. Allz ditzza iz letz vor di vlaüglá. An lestn, pinn viáze un pinn gepléttra bobar iarprengen vo dar gántzan bèlt, khemmenda iargeprenk fremmege vlaüglá o boda innvángen un schedegen úsar ekosistéma, azpi di khérschvlaüge (Drosophila

suzukii) odar dar bubo vo dar Asia (Vespa velutina), boda tóatet úsarne paing. Nét ummenicht di paige iz khent zornirt azpi "mascotte" vor in referéndum vo dar Bavliara, boda bill vürtrang a náuga, strengara ledje vor in schutz vo dar natü. Ándarz alz di meararstn vlaüglá, boda machan iantrar di graus, di paige gevállt anlaglan, djung odar alt. Zo khódad djúst, però, 'z vlaüglá boda rischárt daz meararste auzzostérba iz nét di paige, ma di scharáttl, azpe da zoaget a statistika augelek vo taütschan schientziétt. An zboate platz venntma di zurle, an dritte di hóbarspringar un lai an viarte platz di paing, vèspn un ámazan. Di gesúntarstn vlaüglá, anvétze, soinz própio di selln boda zimegárn daz meararste, azpi di mukkn, vlaüng un sbóf: dise bartn bol no lem, balda von lest mensch atti earde barta soin gestánt lai stoap un ésch.

PP

A stórdja boda geat vür no haüt

Mio padre sin da quando ero bambino raccontava spesso la storia di Anna e Maria, partite nel 1874 con biglietto di sola andata per le "Meriche". Una storia che aveva già i colori della favola, finché un giorno da internet...

'Z soinz gest di earstn djar bode pin gánt ka schual, in sell tage di maistra hattaz gelazet seng "di filmine", von libar "Cuore". Di sellnen boda hám kontárt di stórdja "von Appennini atti Ande" hám gemacht gatln ettlane vo ús khindar. Gekheart dahúam hánne neméar augehóart zo kontára daz sell bode hán gehatt gesek. Alóra moi arm vatar hattme genump afte schoaz. "Lúsan," hattamar khótt, "dise djar iz vürgánt asó", un vor da earst bóttá hánne gehóart di stórdja von zboa sbestarn

von nono Part boda hám boráret zboa príadar un in tage darná soinsa partirt "per le Meriche" pittman fagótt afti aksln un nicht ándarz. Di stórdja hatt geredet von an groazan bastimént bodase iz gemóvart laise laise auz von pórtó vo Genova, vo sékhs groaze khemmechar boda hám getempft asó azpe alle di khemmechar von lánt gelekk panándar, von an mer sbartz azpe dar petróldjo. 'Z iz herta sbartz 'z mer vor di laüt boda lazzan soi huamat zo giana úbar di bèlt. Von an lánt vort bait, afta ándar saít von mer, in an platz bodase hatt gehóazt... Mèrika. Sidar in sell tage habar nicht mear darvért vodar Berta un von Mariale, asó hattar augehóart soi stórdja moi vatar. 'Z soinda vürgánt di djar un di stórdja von moi tatta izzeze augegemischt pinn stórdje von libar "Cuore" un pinn

selln vo Salgari, Mellville odar Konrad, gelest afti altn libadarn vorgézzt nidar in da alt schual. An lestn hánnese pensárt bar nicht mearar alz 'z Düsele Marúsele. Ditzza fin vor bintsche zait. Balda in an liachtegen abas ka lángé, azpe a zettele drin in a bóttá gedjukt in mer, daz geláichege sbartz mer, aftn computer, drai rige vo internet vorsan vo zboa sbestarn boda hám boráret zboa príadar un, 'z djar 1874, soin gánt in Brasile. 'Z Düsele Marúsele hat geklopft afti tír un i hánnen offegetánt. Di nevón von Mariale soin geríft atz Lusérn un moi armar vatar hatt no gehatt di zait zo khennase. "Ja", hattar khótt "Brasile, asó izzeze gehóazt da sell Mèrika". A stórdja vo vor hundartundraitzekh djar, boda vürgeat no haüt.

(n.g.)

